

S m a a s t y k k e r.

XVII.

Nogle hidtil ukjendte latinske Vers af Biskop Lage Urne.

Meddelte af Prof. Dr. L. Daae.

Mellem nogle ældre Bøger, som Universitetsbibliotheket i Christiania ganske nylig har modtaget som Gave af en gammel Samler, fhv. Postmester J. L. Malthe, fandtes ogsaa et Exemplar af Albert Krantz's *Vandalia*, (Editio princeps af 1519). Amanuensis Fr. Olsen henlede min Opmærksomhed paa dette Exemplar, fordi det indeholdt nogle gamle, haandskrevne Optegnelser. Da jeg nærmere undersøgte disse, fandt jeg dem interessante, og tog en nøiagtig Afskrift af dem. Skriften var ikke ganske let at læse, men jeg tror dog, at min Gjengivelse er fuldt paalidelig, saameget mere som jeg har havt Bistand under Afskrivningen af det norske Diplomatariums Udgiver, Archivfuldmægtig Huitfeldt-Kaas.

Exemplaret sees at have tilhørt en Kannik i Roskilde, Laurits Olufsen. Han har været en meget flittig Læser af Krantz's Verk, hvilket sees deraf, at han ei alene har forsynet det med Marginal-Notitser, men ogsaa til sit Brug gjort et Slags Register over den Del af Indholdet, som angaar Danmark. Allerede dette er for den, der gjerne dvæler ved Reformationstiden og dens Personligheder, ikke uden al Interesse. Thi samme Kannik, Mag. Laurits

Olufsen, var en ret mærkelig Mand. Paulus Heliæ har i sin *Krønike*¹⁾ givet en udførlig Characteristik af ham og navnlig rost ham for hans Gavnildhed og Uegennyttighed. Mellem Kannikerne har han, uden dog at have opnaaet Rang som Prælat, indtaget en meget fremtrædende Plads. Han var nemlig først Official hos Biskop Lage Urne og derefter den samme Biskops Kantsler, og efter dennes Død vedblev han ogsaa under hans Eftermand Joachim (Jacob) Rønnoy at fungere i samme Egenskab, indtil han selv døde 1532. Han havde tillige to Gange været forlenet med Gjordsløv, en af Bispestolens Hovedgaarde²⁾.

Men hvad der især giver Exemplaret Værd, er dette, at Mag. Laurits i samme har optegnet endeel latinske Smaadigte af sin Herre, den nysnævnte Biskop Lage Urne. At denne Biskop har givet sig af med at gjøre latinske Vers, er bekjendt; men neppe har man dog hidtil kjendt andre Frembringelser af hans Muse, end de Indskrifter af historisk Art, som han har anbragt i nogle Kirker³⁾.

Fra et philologisk Standpunkt kan man ikke sætte disse Lage Urnes Vers høit, thi de opfylde ingenlunde alle dens latinske Metriks Krav. Lage Urne kan ikke, skjønt hans bekjendte Tale til Dronning Isabella røber et ikke ringe Talent for latinsk Stilistik, regnes mellem Humanisterne. Han, der 1491 indskreves ved Rostocks Universitet i en Alder af nogle og tyve Aar, og samme Aar tog Magistergraden sammesteds⁴⁾, tilhørte en Tid, da

¹⁾ H. F. Rørdams Monumenta Hist. Dan. I. S. 86, Skilbykrøniken, paa Dansk ved A. Heise S. 153.

²⁾ Kall-Rasmussen har i sine ypperlige Anmærkninger til Lage Urnes Testament (Danske Mag. 3. R. III, S. 242—3) meddelt de Data, der haves om Mag. Laurits's Liv. Jvfr. Rørdam, Kbhvns. Kirker og Klostere i Middelald., Tillæg, S. 159—60.

³⁾ P. E. Müller, Vita Lagonis Urne. II, p. 11 sqq.

⁴⁾ L. Daae, Matrikler over nordiske Studerende, S. 63 og 144. Sandsynligvis har han tidligere studeret i Kjøbenhavn. I Begyndelsen af 16de Aarh. har han (uvist hvor) erhvervet Doctorgraden i Kirkeretten.

den nye classiske Aandsretning endnu ikke ret havde gjort sig gjeldende i Norden. Havde Versene været af en anonym eller ubetydelig Forfatter, vilde de heller ikke fra Indholdets Side have fortjent stor Opmærksomhed. Men just den Omstændighed, at de have flydt fra en Mands Pen, der i sin Tid var en af Danmarks mægtigste og indflydelsesrigeste Personligheder, ja i de sidste Aar før sin Død, da Danmark savnede en Erkebispe, aabenbart har været den catholske Kirkes egentlige Hoved i Landet, give dem nogen Vigtighed, og de ville vistnok af den Grund modtages med Fornøjelse af Reformationshistoriens Venner.

Som man vil see, er et af Versene helliget St. Andreas. Et andet omhandler Sjælland, og indeholder tillige et vemodigt Hjertesuk over Tidens Uro og Farer. Et tredie angaar Tidens Poeter. Maaske indeholder Udtrykkene *cocus* og *pistor* Allusioner til nærgaaende Smædedigte over den katholske Kirke; hvad der menes med, at *nebulones*, ja endog *meretrices*, gave sig af med Græsk, veed jeg ikke. Et Par Vers vidne om Forfatterens Forbitrelse mod Lutheranerne og deres Theologistae. To smaa Epigrammer skildre den biskoppelige Forfatters Kjærlighed til det landlege Otium. Man erfarer heraf, at Rollerup, der vides at have været Bispestolen tilhørende¹⁾ (det ligger i Ottestrup Sogn i Slagelse Herred), har været ham et Tusculanum. Ogsaa Tollerup, en Landsby i Sjælland, maa have været ham et kjært Sted. Man seer tillige, at Versene ere fremkaldte ved Læsningen af Albert Krantz. Endelig faa vi at see et lidet Glimt fra Biskoppens sidste Dage. Han døde som bekjendt 29 April 1529. Ganske kort i Forveien, i samme Maaned paa Søndagen *Misericordia Domini*, der i 1529 indfaldt paa 11te April, har Niels Lunge, en Broder af Ove og Vincents L. og siden en af de Adelsmænd, der hyldede Grev Christoffer og sendtes til det for dem skjebnesvangre Fængsel i Mecklenborg, været

¹⁾ Danske Mag. 3 R. III, S. 238.

paa Besøg i Roskilde og været Biskoppens Gjest, ved hvilken Lejlighed da vel ogsaa Antegneren Laurits Olufsen har været nærværende. Under Maaltidet er der pludselig kommet et velgjørende Regnveir. Den gamle Biskop er kommen i godt Humør herover og har improviseret de to Verslinjer, som hans Kantsler har optegnet. Disse Linjer have sandsynligviis været hans sidste poetiske Frembringelse, thi endnu inden Maanedens var ude, døde Lage Urne paa Bistrup 29 April 1529.

Laurits Olufsen's Optegnelser lyde saaledes:

(Paa Indsiden af Bindet):

Laurencius Olai Canonicus Roeschildensis
Anno MDXXVIII.

Carmina Domini Lagonis Urne Episcopi.
Dum modo greciscant nebulones et meretrices,
Tunc cocus et pistor esse poeta(!) volunt.

Quisque suo baculo rubrum contuderit vinum,
Mox salit inde loquax theologista nouus.

Tempora ne nostra permitteret esse quieta,
Lutriscos¹⁾ peperit demonis uxor atrox²⁾).

Rolderop.

Urbibus arma strepunt, sed rure quietior omnis
Est sopor, in viridi gramine leta quies³⁾.

¹⁾ Diminutivum af Lutherus.

²⁾ Ved Siden af disse Linier er tilføiet nogle Ord, der ikke staa i nogen Sammenhæng med Versene. De ere yderst vanskelige at læse. Huilfeldt-Kaas læser dem saaledes:

Ultimo Johannis baptiste die misse dicuntur 1529.

³⁾ I Exemplaret af Crantzii Vandalia Lib. XII. cap. LII. er antegnet:

•Racio D. Lagonis Episcopi est in carminibus, quae super hoc lusit:

Urbibus arma strepunt, sed rure quietior omnis

Est sopor, in viridi gramine leta quies•.

Det Sted hos Krantz, der altsaa har fremkaldt disse Vers, lyder saaledes: •celebrare in tentoriis nobilitas ipsa magnificentius ducit quam in fumosis urbibus demorari•.

Tolderup.

In domibus meditor, ruris sum letior apris,
Fontibus irrigua florida prata videns.

Dominica misericordia domini inter prandendum applausus
in apriles pluvias, N. Lunge presente Rosk. 1529.

Imbribus his siccos Christus inebriat agros
Et frondere nemus, arua virere jubet.

(Paa Bagsiden af Smudsbladet):

Carmina D. Lagonis Wrne Episcopi in honorem S. Andree
apostoli edita¹⁾ anno 1528.

Dum sacer Andreas crucis est distentus in ara,
Totus adhuc Cristi predicat ille fidem.
Soluere quem cupiens non est permissus Egeas²⁾
Luce sed immensa glorificatus obit.

Ejusdem D. Lagonis Episcopi carmina³⁾ in laudem Sielandie.

Fyn mihi natiua patria est, sed florida sortem
Pontificis dederat terra Sielanda michi.
Urbibus et castris, opibus satis effluat ipsa
Frugibus et pecore, piscibus atque feris,
Quam deus omnipotens nunc horrida bella trementem
Celitus extenta protege Criste manu.

Anno MDXXVII.

Bag i Bogen er skrevet, sandsynligviis som Penneprøve :

Matz Severinss(øn) fød i Ingelstrop die Agnetis. Rosk.
dat. sub sigillo appenso.

¹⁾ Edere kan her ikke være brugt i den sædvanlige Betydning af at
•udgive,• men maa betyde: udtale, udsige, •give fra sig•.

²⁾ Aegeas, efter Legenden en romersk Proconsul i Achaja, under
hvem Apostelen Andreas skal have lidt Martyrdøden.

³⁾ Carmen betyder hos Laurits Olssen aabenbart det samme som
versus (Verslinjer).